

การอภิปรายผลการวิจัย

จุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึงหลักและวิธีการทางจิตวิทยาที่คอมมิวนิสต์ใช้ในการโน้มน้าวจิตใจประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขารวมขบวนการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลที่บิดเบือนเนื่องจากเหตุ 4 ประการคือ 1. ตอบเพื่อเป็นการเอาใจเจ้าหน้าที่ 2. กลัวเจ้าหน้าที่หรือกลัวอันตรายจะเกิดแก่ตน 3. ลืม 4. ถูกหลอกลวงจากเจ้าหน้าที่ แต่ผู้วิจัยได้แก้ไขเพื่อให้ขอบกพร่องมีน้อยที่สุดควย การสร้างความสนิทสนมคุยเคย และซักถามซ้ำ ๆ จนได้ข้อมูลที่คิดว่าพอจะเชื่อถือได้

การอภิปรายผลมีดังนี้

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 1 ประเภทของเนื้อหาที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์นำมาคิดต่อชักจูง ประการแรกคือ การพูดคุยถามทุกข์สุขทั่ว ๆ ไป และการทำมานหากิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธรรมเนียมของคนไทยมาแต่โบราณ เมื่อพบกันก่อนอื่นจะถามถึงทุกข์สุขก่อน เป็นการก่อให้เกิดความคุ้นเคย สนิทสนม เห็นอกเห็นใจกัน หัวข้อการติดต่อชักจูงอันดับรองมาคือ การโจมตีรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่เป็นการเสนอข้อมูลที่ทำให้ผู้ถูกชักจูงเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ เช่น ในตารางที่ 2 จะชี้แจงให้เห็นว่า รัฐบาลเป็นข้าจักรพรรดินิยมอเมริกา รัฐบาลทอดทิ้งประชาชนที่ทุกข์ยาก รัฐบาลกดขี่ขูดรีดราษฎร เก็บภาษีแพง รัฐบาลทำถนนเข้ามาปราบประชาชน ดังนี้ เป็นต้น นอกจากนี้จากตารางที่ 1 มีการชักชวนให้ผู้ถูกชักจูงรวมงานควย มีการเสนอให้ความช่วยเหลือ ซึ่งข้อเสนอต่าง ๆ ตามตารางที่ 3 ล้วนแต่ตรงกับความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชน เช่น การเสนอให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น การให้ยศเป็นนายสิบ นายร้อย ให้ตำแหน่งเป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ เสนอเงินเดือนให้ลาทำงานควย ให้ยืมรถแทรกเตอร์ไถนา จะส่งไปศึกษาตามใจชอบ เช่น เรียนแพทย์ เป็นต้น ซึ่งเมื่อนำตารางที่ 11 มาพิจารณา จะเห็นว่า เหตุผลที่ผู้ถูกชักจูงเขารวมงานควย คำตอบอันดับแรกคือ ความอยากได้อะไรก็มี ทั้งนี้เพราะสภาพ

การติดต่อกับผู้ช่วยการเสนอขอมูล และการให้ข้อเสนอต่าง ๆ ดังกล่าวไว้โดยตลอด ซึ่งความอยากได้อะไรของผู้ช่วยการอยากมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีเงิน ได้รับความศึกษาดี มีเครื่องทุนแรงช่วยในการประกอบอาชีพ จึงตรงกับข้อเสนอของผู้ช่วยเสนอให้ซึ่งเทียบได้กับรางวัลในเรื่องการเสริมแรง

ดังนั้นผลการวิจัยของผู้วิจัย จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาคอลวิน² (Calvin) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้วยคำชม ซึ่งอาจเทียบได้กับรางวัลอย่างหนึ่ง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติกับผลการวิจัยของกองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์³ ที่พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ถูกติดต่อกับผู้ช่วยตัดสินใจเข้าร่วมงาน คือ ความหวังที่จะได้รางวัล อันได้แก่ เงินยศ หรืออื่น ๆ ตลอดจนอยากมีความเป็นอยู่ดีขึ้น การให้แรงเสริมด้วยรางวัลนี้ เป็นวิธีการหนึ่งในการใช้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของการเข้าป่าของผู้มอบตัว ในตารางที่ 11 พบว่า ดัดจากอยากมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ก็คือ ความกลัวเจ้าหน้าที่รัฐบาลจะมาจับทำร้าย ทำทารุณ ฆ่าหรือขัง เนื่องจากบางเขต เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการปราบที่รุนแรงทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกไม่ปลอดภัยและตื่นกลัว คนที่ได้รับการกระตุ้นจากการร่ายคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดความกลัวเจ้าหน้าที่ยิ่งขึ้น ซึ่งในระยะปี พ.ศ. 2509-2512 เจ้าหน้าที่ใช้วิธีการจับแบบเหวี่ยงแห โดยจับผู้เข้าร่วมจริงได้ 60 เปอร์เซนต์ เป็นชาวบ้านบริสุทธิ์เสีย 40 เปอร์เซนต์⁴ ทำให้ผู้ถูกการร่ายคอมมิวนิสต์

² A. Calvin, "Social Reinforcement," Journal Social Psychology, 56(1962), pp. 15-19.

³ กองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์, เอกสารการวิจัย, "บทกวีใต้ปีกนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย," หน้า 60.

⁴ กองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์, "บ้านบ้าน," คู่มือการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์, มิถุนายน 2516, หน้า 387.

ได้โอกาสโจมตีเจ้าหน้าที่รัฐบาล และกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว คว้ย
การบอกให้ระวังตัว สักวันหนึ่งอาจถูกจับหรือถูกฆ่าถึง ถ้าเจ้าหน้าที่สงสัยว่าติดต่อก
เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์รายคอมมิวนิสต์ คว้ยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนทั้งเกลียดชังและ
หวาดกลัวเจ้าหน้าที่ จนต้องเขาไปร่วมงานกับคอมมิวนิสต์

ผลการศึกษานี้จึงสอดคล้องกับการศึกษาของ ดีเวนทาล ซิงเกอร์และโจนส์⁵
(Leventhal, Singer and Jones) กับของ เจนิสและเทอร์วิลลิเกอร์⁶ (Janis &
Tervilliger) และของ ดร. สมชัย รักรวิจิตร⁷ ที่พบว่า การกระตุ้นให้เกิด
ความกลัว มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ นั่นคือ ผู้ถูกชักจูงถูกเหตุการณ์รายคอมมิวนิสต์
ที่เจ้าหน้าที่ติดต่อกชักจูง ทำการกระตุ้นให้เกิดความกลัวเจ้าหน้าที่จนทนอยู่ในหมู่บ้าน
ต่อไปไม่ได้ ต้องหนีเขาไปร่วมงานกับเหตุการณ์รายคอมมิวนิสต์

และเมื่อนำตารางที่ 12 มาพิจารณาถึงวิธีการตัดสินใจของผู้มอบตัว
พบว่า เป็นการตัดสินใจด้วยความสมัครใจของตนเองเสียร้อยละ 92.50 อีกร้อยละ
7.50 คว้ยความจำเป็นบังคับ ซึ่งความจำเป็นบังคับอาจได้แก่ มีพ่อแม่หรือคนใน
ครอบครัวเขาไปหมด จำเป็นต้องตามไปคว้ย หรือบางคนมีคติติดตัว อาจสรุปได้ว่า
การตัดสินใจเขาร่วมงานของผู้มอบตัวที่ถูกชักจูงนี้เนื่องมาจากได้รับขอมูล ที่เป็นขอ
เสนอตรงกับความต้องการอยู่แล้ว ได้แก่การช่วยให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ไหยศ

⁵ N. Leventhal, R. Singer, and S. Jones, "Effects of Rear and Specificity of Recommendation upon Attitudes and Behavior," Journal Personality Social Psychology, Vol. 2(1965), pp. 20-29.

⁶ I. Janis and R. Tervilliger, "An Experimental Study of Psychological Resistances to Fear-Arousing Communication," Journal Abnormal, Vol. 65(1962), pp. 403-410.

⁷ กองอำนวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์, เรื่องเดียวกัน หน้า เดียวกัน.

ให้ตำแหน่ง ให้ศึกษาได้ตามใจชอบ หรือผู้ชักจูงจะกระตุ้นให้ผู้ถูกชักจูงเกิดความกลัว
เจ้าหน้าที่ในการที่ตนเข้ามาเกี่ยวข้องกับควย

ดังนั้นผลการวิจัยนี้ จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ นั่นคือ
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ใช้วิธีการเสนอให้รางวัล และการกระตุ้นให้เกิดความกลัว
ซึ่งเป็นการให้แรงเสริม มาเป็นเครื่องมือในการชักจูงโน้มน้าวใจประชาชนภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือให้เขาร่วมงานควย

เมื่อนำตารางที่ 1 มาพิจารณาดังประเภทของเนื้อหาที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์
นำมาสนทนาชี้แจง ประการแรกคือ การพูดคุยตามทุกข์สุขทั่ว ๆ ไป และการทำมาหากิน
รองลงมาจาก การพูดคุยตามทุกข์สุขคือ การโจมตีรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ เป็นการเสนอ
ขอมูลที่ทำให้ผู้ถูกชักจูงเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ ดังเช่น ในตารางที่ 2
จะชักจูงให้เห็นว่า รัฐบาลเป็นข้าจักรพรรดินิยมอเมริกา รัฐบาลทอดทิ้งประชาชน
ที่ทุกข์ยาก รัฐบาลกดขี่ขูดรีดราษฎร เก็บภาษีแพง รัฐบาลทำถนนเข้ามาปราบ
ประชาชน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เนื้อหาในการชี้แจงหวานลอมชักจูงประชาชนของ
ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จะใช้วิธีการสื่อสารตามเคี้ยวคือ ถ้าพูดถึงรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่
ก็จะพูดในแง่ลบแง่เคี้ยว ทั้ง ๆ ที่การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นอาจมีทั้งผลดีและ
ผลเสีย แต่ผู้ติดต่อชักจูงจะนำแต่ผลเสียเท่านั้นมากล่าวอ้าง จะไม่กล่าวอ้างถึงข้อดี
ในกรณีเดียวกันนั้นเลย เช่น โฆษณาชี้แจงว่า รัฐบาลเป็นข้าจักรพรรดินิยมอเมริกา
จะยกเอาเรื่องการเมืองที่พม่าหรืออเมริกาอยู่ในประเทศไทยมาอ้าง เป็นการรุกรานประเทศ
อื่น สหรัฐอเมริกานำเอาวัฒนธรรมที่ไม่ดีเข้ามาเผยแพร่ ทำลายขนบธรรมเนียม
ประเพณีที่ดีงามของไทย เกิดมีโสเภณี เมียเช่า ยาเสพติด การแต่งกายที่ช่วย
กามารมณ์ระบาคมากมาย เป็นต้น เป็นการพูดให้ประชาชนมองเห็นสหรัฐอเมริกา
ไปในแง่ที่เลวร้าย นอกจากนั้นยังชี้แจงว่า รัฐบาลทอดทิ้งประชาชน ไม่ช่วยเหลือ
ประชาชนที่ทุกข์ยาก กดขี่ขูดรีดราษฎร เก็บภาษีแพง จับเหต่า จับไม้ ซึ่งเป็นการ
โฆษณาชักจูงให้นำเอาสภาพการณ์หรือเหตุการณ์ที่ชาวบ้านประสบกับตนเอง หรือเคย

ไดยีนไคฟั้งมาอันเป็นเรื่องให้เห็นและเข้าใจง่าย เก็บภาษีไปแล้วไม่นำมาช่วยเหลือ
 ประชาชน ทางคานการเจ็บไข้ไคป่วย ไปโรงพยาบาลก็ยั้งต้องเสียค่ารักษาพยาบาล
 ทัั้ง ๆ ที่เสียภาษีอากรไปแลว ทมเหลากินบางเล็กนอยก็ถูกจับ ตัดไม้ไปทำฟัน ปลูกบ้าน
 ก็ถูกจับ และยังชี้แจงอีควารัฐบาลทำถนนเข้ามาปราบประชาชน การสร้างถนนเป็น
 การนำทหาร ตำรวจเข้ามารังแก ควบคุมประชาชน การทำอ่างเก็บน้ำ การสร้าง
 ฝายเก็บกักน้ำ ทำให้ประชาชนเสียที่ทำมาหากินไคคาคอบแทนที่ไม่ยุติธรรม ซึ่ง
 ค่ากวดชักจูงเหลานี้ล้วนแลวแต่เป็นการโฆษณาชักนำให้ผัพั้งเกิดทัศนคติในแนวบค
 รัฐบาลคานเคียวทัั้งสิ้น แทนที่จะกล่าวถึงคานคิบาง เช่นว่า สร้างถนนเพื่อไห้ทองถิ่น
 เจริญไปมาสะดวก ประชาชนนำผลิตผลไปสตุลาคไคสะดวกรวดเร็วขึ้น แต่ก็มีไค
 กล่าวถึง ทัั้งนี้ผูกอการรายคอมมิวนิสต์ซึ่งได้รับการอบรมในเรื่องการปลุกระดมวอดชน
 มาอย่างคี่แลว จะทำการโฆษณาโจมตีรัฐบาล โดยพยายามยกเอาจุดอ่อนของฝาย
 รัฐบาลมาเป็นเป้าโจมตี

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 1 ต่อไป จะเห็นว่ามีการชักชวน ผู้ถูกชักจูง
 ไห้เขารวมงานควย มีการเสนอไห้ความช่วยเหลือ ซึ่งขอเสนอต่าง ๆ ล้วนแลวแต่
 ตรงกับความตองการของคนส่วนใหญ่อยู่แลว ดังจะเห็นไคจากตารางที่ 3 ไคแก
 การไห้ศเป็นนายสิบนายร้อย ไคตำแหน่งเป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ—เมืองงานสำเร็จ,
 เสนอเงินเคื้อนไห้ถาเขารวมงาน ไคยืมรถแทรกเตอร์ไคนา จะส่งไปศึกษาตาม
 ใจชอบ เช่น เรียนแพทย์เป็นคณ ซึ่งในหัวขอการเสนอไปศึกษานั้น หลังจากผูก
 การรายคอมมิวนิสต์ สิบรฐภาพฐานะความเป็นอยู่ ความตองการจากการพุกคย เมื่อ
 ทราบวออยากเป็นแพทย์ จึงยื่นขอเสนออันไห้ จึงเป็นการตรงเป่าหมาย ทำให้ผู้ถูกชักจูง

8 มูลเหตุจูงใจไห้ประชาชนเป็นผู้กการรายคอมมิวนิสต์ และสาเหตุการ
เขามอบตัวของผู้กการรายคอมมิวนิสต์, ศูนย์ชักถาม กองอำนาจการป้องกันและ
ปราบปรามคอมมิวนิสต์, หน้า 5.

ยอมรับว่างานควย ดังเห็นได้จากตารางที่ 11 เหตุผลที่ผู้ถูกชักจูงเข้าร่วมงานอันดับแรกสุดที่สำคัญคือ ความอยากได้อะไรบางอย่าง เนื่องจากสภาพโดยทั่วไปของประชาชนไม่ค่อยอยากแรงแทน ฐานะความเป็นอยู่ไม่ใคร่ดี ส่วนใหญ่ทำนาได้ผลไม่ใคร่พอเลี้ยงครอบครัว (ตารางที่ 1 ภาคผนวก) ประชาชนเหล่านี้ยอมอยากได้อะไรบางอย่าง แต่ยังไม่สบโอกาส ครั้นมีผู้เสนอแนะเช่นนี้จึงเป็นโอกาสดีที่หายาก และน่าลอง โดยผู้ทำหน้าที่ชักจูงจะชี้แจงว่า คอมมิวนิสต์เท่านั้นที่มีนโยบายดีที่จะนำความเป็นอยู่ที่ดีมาไห้แก่ประชาชน ตามตารางที่ 2 อันเป็นแนวนโยบายของเหมาเจ๋อตง คอมมิวนิสต์จะให้เงินให้ยืม ให้เรียนต่อตามความปรารถนา ตามตารางที่ 3 เมื่อทองถิ่นใดมีคอมมิวนิสต์เกิดขึ้น รัฐบาลจึงจะหันมาเอาใจใส่พัฒนาเป็นการทำแบบฝึกหัดชีโรยหน้า คอมมิวนิสต์จะช่วยปลดแอกไห้ประชาชนได้อยุติกันดี มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น ปลดแอกไห้พ้นจากการเป็นข้าจักรวรรดินิยมอเมริกา การปกครองในแบบของลัทธิคอมมิวนิสต์จะไม่มีพ่อคาคณกลาง กิจกรรมทุกอย่างเป็นของรัฐ จะมีสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน คำเนินการโดยชาวบ้านเอง สินค้าจะขายในราคาที่ยุติธรรม ผลกำไรที่ได้เป็นของทุกคนในหมู่บ้าน รัฐบาลคอมมิวนิสต์จะยึดทรัพย์สิน พร้อมทั้งที่ดินจากคนรวยมาแบ่งปันไห้คนจน ชาวไร่ชาวนาทุกคนจะมีที่ทำกินเป็นของตนเอง ขอชี้แจงดังกล่าวเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ จะเป็นไปในด้านดีด้านเดียว ซึ่งผู้ถูกชักจูงจะได้รับฟังซ้ำ ๆ โดยไม่มีฝ่ายรัฐบาลมาไห้ความคิดขบถต่าง ประคอบกับการศึกษาของประชาชนส่วนใหญ่ ไม่เกินประมาณปีที่ 4 (ดูบทที่ 2) ทำให้ความคิดทางด้านการเมือง ความเป็นไปของรัฐบาล และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ประชาชนไม่ใคร่มีความรู้ ความเข้าใจเพียงพอ เมื่อได้รับการชักจูงหวานลอม จึงเกิดความคิดเห็นคดอยตามได้ง่าย ซึ่งการชี้แจงหวานลอมดังกล่าวนี้นี้ใช้วิธีการสื่อคานเดียว ดัง พอดและแบคแมน⁹ (Paul and

⁹Paul F. Secord and W. Backman, Social Psychology (New York : McGraw-Hill Book Co., Inc., 1964), p. 138.

Backman) ให้ความเห็นว่า การซื้อค่านเดียวเป็นการพูดถึงเศษข้อคี่ของฝ่ายตนค่านเดียว โลกเมกလာถึงข้อเสียที่อาจมีบ้างเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ

ดังนั้นผลการวิจัยจึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่า คอมมิวนิสต์จะใช้วิธีการเสนอข้อมูลค่านเดียวเป็นเครื่องมือในการชักจูงโนมน้าวใจประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้เขารวมงาน

ในค่านบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูงจากตารางที่ 9 ผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูงที่จะได้รับการคัดเลือกให้มาทำหน้าที่ติดต่อชักจูงตามความเห็นของผู้มอบตัวที่เคยทำหน้าที่นั้นมาก่อน คำตอบที่ได้รับมากที่สุดคือ การเป็นผู้มีคุณสมบัติพูดคุยเก่ง ทาทางสุภาพ รองลงมาคือ การเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในความเป็นไปของบ้านเมือง และนโยบายของคอมมิวนิสต์เป็นอย่างดี นอกจากนี้ควรเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ ฐานะปัญหาของประชาชนดี สามารถเข้ากับประชาชนได้ดี เป็นบุคคลที่พรรคไว้วางใจ เสียสละเพื่อส่วนรวม การที่บุคคลซึ่งทำหน้าที่ติดต่อชักจูงควรจะเป็นคนพูดคุยเก่ง ทาทางสุภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคนพูดคุยเก่งสามารถจะทำความสนิทสนมกับบุคคลอื่น ๆ ได้ง่าย ประกอบกับทาทางสุภาพย่อมเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลทั่วไปต้องการสนทนาสมาคมด้วย และจากหลักการดำเนินงานมวลชนขั้นต้น 12 ข้อ อันเป็นหลักยึดในการปฏิบัติข้อที่ 3 กล่าวไว้ว่า เคารพชนบพระเพณีของมวลชน ทานั่ง ทากิน กิริยามารยาทชวนทองสนใจ ทักทาย นมนอบไหว้ผู้ใหญ่ตามประเพณีนิยม พูดจาสุภาพ¹⁰

ส่วนกรณีที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นไปของบ้านเมือง และนโยบายของคอมมิวนิสต์ได้เป็นอย่างดี อาจเพื่อวัตถุประสงค์จะได้นำความรู้ที่ตนมีอยู่ไปถ่ายทอดให้กับผู้ที่ถูกชักจูงให้ได้รับความสำเร็จ เนื่องจากคอมมิวนิสต์มีหลักการที่เรียกว่า "สนใจ 2 เร็ว" หมายความว่าในการทำงานมวลชนหรือการติดต่อชักจูงปฏิบัติงานทองสนใจ 2 เร็วคือ รับเร็ว

¹⁰ เอกสารโรเนียว, พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, หน้า 5.

กับถ่ายทอดเร็ว รับเร็วก็คือ รับรู้ในนโยบาย เข้มมุ่ง มติของชั้นบน ซึ่งเป็นหัวหน้าบังคับบัญชา และรับรู้สภาพของชนชั้นล่างเร็ว ชนชั้นล่างหมายถึง ผู้เป็นลูกน้องผู้ถูกบังคับบัญชา ส่วนถ่ายทอดเร็วหมายถึง เอาสิ่งที่รับรู้จากชั้นบน รับผิดชอบต่อชั้นล่าง และสิ่งที่รับรู้จากชั้นล่าง ต้องรับผิดชอบต่อชั้นบน¹¹ นอกจากนั้นยังมีหลัก "ศึกษาเป็น ไซเป็น" คือ ในการศึกษา ลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และความคิดเหมาเจ๋อตุงนั้น พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเรียกรอง สมาชิกพรรคให้ "ศึกษาเป็น" คือ ทำความเข้าใจถึง "วิญญาน" ของทฤษฎีอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ชะนะนำไปใช้สำหรับการปฏิบัติที่ถูกต้อง "ไซเป็น" ควบ ที่ว่า "ไซเป็น" คือ นำเอาทฤษฎี ไปประสานกับการปฏิบัติอย่างถูกต้อง และพลิกแพลงไปตามสภาพความเป็นจริง¹² นอกจากนั้น ต้องเป็นผู้ที่ทางพรรคมีความเชื่อถือและไว้วางใจพอสมควร จึงเอาคนที่ เป็นสมาชิกพรรคแล้ว การรู้ถึงปัญหาของประชาชนและสามารถเข้ากับประชาชนได้เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่ง จะทำให้มีเรื่องพูดคุยคลุกคลีได้สะดวกขึ้น ถ้านำตารางที่ 6 มาพิจารณาประกอบจะเห็นว่า หลักหนึ่งของผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูง เขาไปติดต่อชักจูงพูดคุยกับบุคคลที่กำลังทำงานอยู่ตาม ทองไรทองนา เมื่อถึงเวลาถึงจะมีการชวนให้รวมกันด้วย รวมกันในที่นี้ไม่ว่าจะถูกชักชวน จะมีอะไรก็รวมกันได้อย่างไม่รังเกียจ พร้อมกันนั้นก็พูดคุยไปด้วย 2. รวมอยู่ คือเขาไปอยู่ กับผู้ที่ จะทำการชักจูง มีการร่อนนอนกันอย่างรักปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน 3. รวมงาน หมายถึง ขณะที่พูดคุยติดต่อก็มีไต่สวนพูดคุยจนเสียงาน ผู้ทำการติดต่อชักจูงจะช่วยทำงานไปด้วย เช่น เกี่ยวข้าว คำนานา หรืออื่น ๆ 4. รวมคิด หมายถึงผู้ทำการติดต่อชักจูงจะเป็นผู้นำเอาปัญหา ชีวิตความเป็นอยู่มาพูดคุย จะต้องทำให้มวลชนเข้าใจว่าผู้ชักจูงคือ ตัวแทนผลประโยชน์ของผู้ ถูกชักจูง¹³ 5. รวมศึกษา หมายถึงการนำเอกสารเกี่ยวกับความรู้ ความคิดเห็น นโยบาย

¹¹ เอกสารจากการซักถามของ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร, สนใจ 2 เร็ว, หน้า 7.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

¹³ เอกสารโรเนียว, "ร่างหัวข้อศึกษาเกี่ยวกับงานมวลชน," พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, หน้า 5.

เข็มมุ่งของพรรคมาใหญ่ถูกชักจูงศึกษา จะเห็นได้ว่าหลัก 5 รวมนี้เป็นการชี้หน้าใหญ่ทำหน้าที่
ติดต่อชักจูงวางตนได้อย่างถูกต้อง สามารถเข้ากับประชาชนหรือผู้ที่ถูกชักจูงได้ และการที่จะ
เป็นที่ไว้วางใจได้ ผู้นั้นจะต้องยึดมั่นแต่ในทางที่ดี ซึ่งทางพรรคมีวินัยวางไว้เป็นหลักในการ
ปฏิบัติ เช่น วินัย 10 ข้อ ข้อ 2 กล่าววาไม่เอาสิ่งของประชาชน กล่าวคือไม่ลักขโมย ไม่
เอาสิ่งของที่เขาไม่เต็มใจจะให้เรา เว้นแต่เขาเป็นผู้สนับสนุน พวกเราจึงเอาได้ ดัง
ตารางที่ 14 ซึ่งหากทำผิดวินัยก็จะมีกรลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความหนักเบาของ
ความผิด ดังวิธีการลงโทษในตารางที่ 15

และเมื่อพิจารณาจากตารางที่ 10 ในสายคาของถูกติดต่อชักจูงที่มีต่อผู้ทำหน้าที่
ติดต่อชักจูงที่มีต่อผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูง ในขณะที่ผู้มอบตัวยังไม่ใดเขารวมงานกับคอมมิวนิสต์
พบว่าบุคลิกลักษณะในสายคาของผู้มอบตัว ซึ่งถูกชักจูงมีดังนี้ เห็นว่าเป็นคนพูดจาดี เป็นที่นา
ไว้วางใจ ไม่ถือตัว เป็นกันเอง สุภาพ เป็นคนตรงไปตรงมา นาคบ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
ทั้งนี้แสดงว่าการทำตัวให้สุภาพเป็นกันเองยอมทำให้เกิดความศรัทธา เชื่อถือจากผู้พบเห็น
ซึ่งเป็นลักษณะทางกายนอก ครั้นเมื่อพูดคุยกันแล้ว ได้พบความสุภาพ ไม่ถือตัว ตรงไปตรงมา
มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ก็ยิ่งเพิ่มความเชื่อถือไว้วางใจยิ่งขึ้น ทั้งนี้จากการพิจารณา
ตารางที่ 14 จะเห็นว่าวินัยสาม-แปด หรือวินัย 10 ข้อของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ในข้อ 3
กล่าวว่าเคารพและช่วยเหลือประชาชน พูดจาต้องสุภาพเป็นหลักที่ผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูงทุกคนพึง
ปฏิบัติ นอกจากนั้นคอมมิวนิสต์ยังมีหลักอีกว่า การโฆษณา ศึกษาต้องมีลักษณะสุภาพนั้นคือ มีชีวิต
ชีวา แจ่มชัด เข้าใจง่าย แต่แหลมคม มีแต่ผู้ที่เข้าใจสภาพของสังคม สนใจชีวิตความเป็นอยู่
ของมวลชน ยึดกุมแนวทางนโยบายของพรรคไคมัน และมีอารมณ์ทางชนชั้นคอมวลชนที่ถูกกดขี่
ชูครีตเท่านั้นจึงจะสามารถทำการโฆษณาให้การศึกษาแก่มวลชนได้อย่างมีชีวิตชีวาได้อย่างแจ่มชัด
เข้าใจง่าย และได้อย่างแหลมคม¹⁴ หลักการนี้หมายความว่า ผู้ที่จะทำหน้าที่ติดต่อชักจูงได้
อย่างมีผลดี ควรจะต้องมีลักษณะที่พูดเข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา มีความเอื้อเฟื้อ มีความรู้ ความ
เข้าใจในปัญหาต่าง ๆ คือ วัสดุภาพของสังคม สนใจสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน และเกิด
อารมณ์ร่วมต่อการแบ่งแยกชนชั้น คอมวลชน ประชาชนชั้นที่ถูกกดขี่ มีความรู้ในนโยบายของพรรค
อย่างดีด้วย และการติดต่อชักจูงนี้จะต้องทำต่อเนื่อง ซึ่งผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จะยึดหลัก 3

¹⁴ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

หากนำตารางที่ 6 มาพิจารณา ผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูงจะทำการสำรวจสภาพตามหลักการทำงานของมวลชน 7 จังหวะ ในจังหวะที่ 1 ก่อน ซึ่งได้แก่ การสำรวจคนควาสภาพ สถานะ ชนชั้น รายได้ และวิถีความเป็นอยู่ ทาที่ทางการเมือง และความสัมพันธ์ทางสังคมของแต่ละคน การผลิตของมวลชน ความชัดเจนของมวลชน สภาพทัศนคติทางชนชั้นและความเรียกร้องของมวลชนเหล่านี้ต้องมีตัวเลขอยู่ในใจ¹⁸ แล้วผู้ชักจูงจึงนำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้ในการติดต่อชักจูงต่อไป ซึ่งหลักการสืบสำรวจคนควาสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลชักจูงนี้ตรงกับ **ประกาศที่ 1** ของซิมบาร์โดที่ว่า¹⁹ การเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น **ประกาศที่ 1** ต้องมีการทราบตำแหน่งหรือสภาพของบุคคลชักจูง

จากการที่ผู้ชักจูงสืบสภาพของบุคคลชักจูงเสียก่อนเช่นนี้จึงเป็นการง่ายที่จะทำให้การชักจูงประสบความสำเร็จ ซึ่งเมื่อนำตารางที่ 8 มาพิจารณาจะเห็นว่าสิ่งที่คอมมิวนิสต์นำมาชักจูงหวานลอมไคเนล ประชาชนเห็นควย ส่วนใหญ่แล้วเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลชักจูง หรือญาติพี่น้อง เคยโคพบ โคฟังมาก่อน เช่น รัฐบาลทอดทิ้งประชาชน ไม่ช่วยเหลือเหลือยวแลประชาชนที่ทุกข์ยาก รัฐบาลกดขี่ขูดรีดราษฎร เก็บภาษีแพง ประชาชนไม่ได้รับคามยุติธรรม ฯลฯ ส่วนผู้ที่มีความเห็นว่า ไม่มีคำชักจูงใดของผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูงที่ก่อให้เกิดความเห็นคลอຍตามมีอยู่เพียงร้อยละ 5.00 นอกนั้นเห็นควยกับคำชักจูงหวานลอมที่ว่า คอมมิวนิสต์จะช่วยไห้ประชาชนมีการกินที่อยู่ดี รัฐบาลสร้างถนนปรายประชาชน รัฐบาลชวยชาติไห้สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นเรื่องไกลตัว บุคคลชักจูงจะเห็นควยยากซึ่งจากเอกสารร่างหัวข้อศึกษาเกี่ยวกับงานมวลชนกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "การสนใจเหตุผล ประโยชน์ส่วนตัวของมวลชน วิถีความเป็นอยู่ของมวลชนเป็นเรื่องที่จะมองข้ามหรือดูเบาไม่ได้ แม้แต่นิดเดียว เพราะวาสงครามปฏิวัติเป็นสงครามของมวลชน มีแต่ปลุกระดมมวลชนเท่านั้น

¹⁸ เอกสารโรเนียว ผู้ปฏิบัติงานมวลชนฟิงรุ, "7 จังหวะก้าว," หน้า 10.

¹⁹ Philip Zimbardo and Ebe B. Ebbesen, Influencing Attitudes and Changing Behavior (California : Addison-Wesley Publishing Company, 1970), p. 18.

จึงจะดำเนินสงครามได้ มีแต่อาศัยมวลชนเท่านั้นจึงจะดำเนินสงครามได้²⁰ แสดงให้เห็นว่าผู้ทำหน้าที่ติดตอชักจูงจะต้องให้ความสนใจต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และให้ความสนใจในผลประโยชน์ใกล้ตัวของประชาชน ปลุกความคิดให้ประชาชนตื่นตัวต่อสภาพความเป็นอยู่ของตน เพื่อจูงประชาชนให้เขาร่วมงานด้วย

ดังนั้นการเสนอขอมูลตามเดียว หลังจากสืบสภาพมาก่อนแล้วนี้ ทำให้ผู้ชักจูงเกิดความสนใจต่อข่าวสารขอมูลอาจเกิดความคิดเห็นคล้อยตามได้ง่าย

เมื่อนำตารางที่ 6 มาพิจารณาต่อไปพบว่า หลักยึดในการดำเนินงานสื่อสารชักจูงต่าง ๆ ที่สำคัญมีหลัก 4 คือ 5 รวม 7 จังหวะ หลัก 4 คือหมายถึง

1. ทำงานดี
2. ศึกษาดี
3. คบมิตรดี
4. สร้างแกนดี ทั้ง 4 ประการนี้ หมายถึงหลักการปฏิบัติตัวของผู้ทำหน้าที่ติดตอชักจูง เพื่อให้บุคคลอื่นเกิดความไว้วางใจ เชื่อถือ เพราะการทำงานดี ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ดี คบแต่คนดี และหาคนที่จะรับทอคนโยบายวางรากฐานเพื่อขยายงานต่อไป เป็นสิ่งสำคัญต่อผู้ทำหน้าที่ติดตอชักจูง โดยเฉพาะ 2 ข้อแรก คือ ทำงานดีกับศึกษาดี ถ้ามีอยู่ในตัวผู้ทำหน้าที่ติดตอชักจูงจะทำให้ผู้ชักจูงเกิดความสนใจในตน นอกจากนั้นในการติดตอชักจูงจะต้องยึดหลัก 5 รวม คือ 1. รวมกิน 2. รวมนอน(รวมอยู่) 3. รวมทำ(รวมใช้แรงงาน) 4. รวมศึกษา 5. รวมคิด ซึ่งขณะที่ผู้ติดตอชักจูงเข้าไปทำการชักจูงผู้ชักจูงจะกำลังทำงานอะไรอยู่ก็ตามก็เข้าไปรวมทำด้วย เช่น ทำนา เกี่ยวข้าว หาดปลา เมื่อถึงเวลากินเขามื้ออะไรกินก็รวมกับเขาได้ ไม่แสดงท่ารังเกียจถือตัว หรืออื่น ๆ รวมอยู่ก็เช่นกันบุคคลที่ตนชักจูง อยู่นอนอย่างไรก็รวมอยู่รวมนอนได้ ทำให้ผู้ชักจูงประทับใจในบุคลิกลักษณะของผู้ติดตอ เป็นการก่อให้เกิดความสนใจในตัวผู้ชักจูง

²⁰ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, หน้า 5. (เอกสารโรเนียว)

ตำราวจได้ประสบความสำเร็จได้ชัยชนะ แต่ความเสียหายฝ่ายคนจะไม่กล่าวถึง หรือ
 โหม่งทำให้ทราบ เป็นการให้กำลังใจสมาชิกพรรคฯ การปฏิบัติจะต้องชนะแน่ โหม่ง
 ชักจูงให้รัฐบาลและเจ้าหน้าที่แตกแยกกับประชาชน เป็นการแยกสลายศัตรู การพูด
 ชักจูงหาหลอมจะเป็นไปตามแนว 4 ข้อ ดังกล่าว การให้ข่าวสารขอมูดเช่นนี้ทำให้
 ผู้ถูกชักจูงเกิดความสนใจ เป็นไปตามข้อที่สองของซิมบาร์โด²³ (Zimbardo) ในเรื่อง
 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะต้องก่อให้เกิดความสนใจต่อตัวผู้ชักจูง และข่าวสารการ
 ชักจูงก่อน

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 4 เนื้อหาที่ใช้อบรม คือ สรรนิพจน์ของ
 เหม่าเจอตุ่ง เป็นการนำบทความหรือบทวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการ
 ดำเนินการของคอมมิวนิสต์มาให้ความศึกษาอบรม รวมทั้งคติพจน์ คำขวัญต่าง ๆ
 ที่เป็นหลักในการให้ดำเนินงานไปให้ถึงหลักนั้น ๆ เช่นคติพจน์ที่ว่า "มวดชน คือ
 วีรชนที่แท้จริง ส่วนเราเองนั้นมักอ่อนหัดน่าขันเสมอ ถ้าไม่เข้าใจข้อนี้แล้ว ก็ไม่
 สามารถได้รับแมกระทั่งความรู้อย่างดี" เป็นต้น สำหรับวินัยที่ไคยคือปฏิบัติกัน
 ทุกคนจะต้องศึกษาและท่องจำให้ได้อ่านใจ เช่น วินัย 10 ข้อ นโยบายเข้มมุงต่าง ๆ
 ของพรรค เช่น คำเรียกร้อง 10 ข้อ ดังนี้ เป็นต้น ซึ่งการศึกษอบรมจะมีทั้งให้อ่าน
 ตำราเองและนำหัวข้อมาอภิปราย ตารางที่ 5 การทำให้เกิดความเข้าใจนี้จะมี
 วิธีให้อ่าน และให้สมาชิกทุกคนรวมวงกันอภิปราย โต้แย้งแสดงความคิดเห็นตามเนื้อหา
 สารที่ได้รับการอบรมจนเป็นที่เข้าใจถ่องแท้ถูกต้องตามเป้าประสงค์ สำหรับที่ยังไม่ได้
 เข้าไปอยู่ในป่า จะศึกษาโดยการนัดหมายกันในที่ใดที่หนึ่ง อาจเป็นในป่า ทุ่งนา หรือ
 บริเวณใดบริเวณหนึ่งที่คิดว่าปลอดภัย วิธีการศึกษาค้นคว้าให้อ่านตำราและท่องจำ
 ตลอดจนการโต้แย้ง อภิปรายแสดงความคิดเห็นนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นไปตาม
 ความคิดเห็นของซิมบาร์โด ข้อที่ 3 ของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

²³ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

เมื่อผู้ชักจูงมีความสนใจ และเข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่ผู้ชักจูงนำมา แล้ว หลังจากนั้นผู้ชักจูงมักจะได้รับมอบหมายให้รวมมือทำงานต่าง ๆ ตามตารางที่ 13 เช่น งานการสืบข่าวความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ เพื่อจะได้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสียง เช่น ข่าวสาร ก่อตั้ง เป็นต้น หน้าที่การสู้รบ หน้าที่ที่หากยังไม่ใครเขาป่า เมื่อคอมมิวนิสต์ต้องการตัว ก็จะเรียกตัวไปเป็นครั้งคราว ปกติอยู่ในหมู่บ้าน ทหารของคอมมิวนิสต์จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท²⁴

1. ทหารหลัก (ทล) ทหารหลักนี้มีประสิทธิภาพสูง สามารถไปปฏิบัติการได้ทั่วประเทศ
  2. ทหารประจำถิ่น (นปถ.) มีประสิทธิภาพต่อยกว่า และปฏิบัติงานอยู่แต่ในท้องถิ่นที่กำหนด
  3. ทหารบ้านหรือหน่วยจรรยาธิ ประจำหมู่บ้าน (นจบ.) เป็นกองกำลังอาวุธที่ประกอบด้วยประชาชนที่ประจำอยู่ในหมู่บ้าน
- นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ทางด้านการเมือง หรือกิจการปกครองมวลชนซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องยึดหลักต่าง ๆ ในการปฏิบัติเช่น หลัก 4 คือ 5 รวม 7 จังหวะ และอื่น ๆ ตามตารางที่ 6 ซึ่งการที่ผู้ชักจูงยอมรับทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ก็เท่ากับว่าเป็นการยอมรับข่าวสารการชักจูง และนั่นก็ยอมทำให้ผู้ชักจูงเกิดความคิดเห็นใหม่ อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งวิธีนี้จะสอดคล้องกับความเห็นของฮอว์แลนด์ แจนิส และเคลดี²⁵ กล่าววว่า บุคคลจะเกิดความคิดเห็นใหม่ ๆ

²⁴ ศูนย์ข่าวสาร กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน, คู่มือประมวลศัพท์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, ตุลาคม 2517, หน้า 3

²⁵ Chester A. Insko, Theories of Attitude Change (New York : Appleton-Century-Crofts, 1967), pp. 161-162.

จะต้องมีความสนใจ เข้าใจในข่าวสารและตัวผู้ชักจูงแล้ว จึงเกิดการยอมรับ

จากการที่ผู้ถูกชักจูงได้รับการชักจูง อบรมแนวความคิดตามนโยบาย
 เข้มมุง และโครงการของขบวนการตลอดจนศึกษาถึงสรรพนิพนธ์ คติพจน์ของเหมาเจ๋อตง
 และการได้รับการชี้แจงข้อปัญหาให้ผู้ถูกชักจูงมองเห็นปัญหา เช่น ถูกรัฐบาลกดขี่ ชูครีต
 ไม่ช่วยเหลือ ไม่ให้ความเป็นธรรม ฯลฯ หลังจากนั้นผู้ชักจูงจะรวมออกความคิดเห็น
 ในการแก้ปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน ผู้ชักจูงจะต้องทำให้มวดชนเข้าใจว่า ผู้ชักจูง
 คือ ตัวแทนผลประโยชน์ของผู้ถูกชักจูง²⁶ มีการเสนอขอมูลที่ดีของขบวนการเช่น
 ชี้แจงหวานลอมว่าจะช่วยให้มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น ทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน ชาวนา
 จะมีที่ทำกินเป็นของตัวเอง ไม่มีพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นแรงจูงใจทั่วไปให้บุคคลอยากลอง
 นอกจากนั้นยังเสนอให้รางวัล เช่น ให้เงินให้ตำแหน่ง ให้ไปศึกษาต่อ ซึ่งถือเป็นแรง
 จูงใจภายนอก ซึ่งเทียบได้กับแรงจูงใจเฉพาะตามความเห็นของซิมบาร์โด²⁷ ในข้อ
 ที่ 4 และเกิดเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเข้าร่วมงานด้วย

ดังนั้นผลการวิจัยจึงเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 4 ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่า ผู้ก่อการร้าย
 คอมมิวนิสต์ใช้วิธีการ เปลี่ยนทัศนคติผู้ถูกชักจูงให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติตรงกับความคิดเห็น
 ของซิมบาร์โด 4 ประการซึ่งประกอบด้วย 1. ตำแหน่งหรือสภาพเริ่มแรกของบุคคล 2. ความ
 สนใจที่มีต่อผู้ทำหน้าที่ติดต่อชักจูง และต่อข่าวสารขอมูล 3. ความเข้าใจ 4. แรงจูงใจ
 ทั่วไปและแรงจูงใจเฉพาะ เพื่อที่จะยอมรับสภาพนั้น

²⁶พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, หน้า 5. (เอกสารโรเนียว)

²⁷Philip Zimbardo, op.cit., p. 18.